

از فرات تا هرات

ریکردی به روابط خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر

(در قرون سوم و چهارم هجری / نهم و دهم میلادی)

13-08-1612:44:46 È.Ù

دکتر مرتضی اکبری

عضو هیئت علمی دانشگاه امام

دکتر مسعود شادمان

۱۳۹۵ ه.ش / ۲۰۱۶ میلادی

- سرشناسه : اکبری، مرتضی، ۱۳۲۷ -
عنوان و نام پدیدآور : از فرات تا هرات: رویکردی به روابط خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر (در قرون سوم و چهارم هجری/ نهم و دهم میلادی) / مرتضی اکبری، مسعود شادمان؛ ویراستار مجید صادقی.
- مشخصات نشر : ایلام: هاوار، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری : ۲۳۱ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۰۰-۷-۲
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- یادداشت : کتابنامه.
عنوان دیگر : رویکردی به روابط خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر (در قرون سوم و چهارم هجری/ نهم و دهم میلادی).
- موضوع : خراسان -- تاریخ -- قرن ۳-۴ ق.
موضوع : عثمان -- تاریخ
موضوع : Abbasids -- History
موضوع : Khorasan (Iran: Province) -- History -- 9th-10th century
موضوع : ماوراءالنهر -- تاریخ -- قرن ۳-۴ ق.
موضوع : Transoxiana -- History -- 9th-10th century
موضوع : ایران -- تاریخ -- ساسانیان، ۲۰۵ - ۲۵۹ ق.
موضوع : Iran -- History -- Tahids, ۸۲۱ - ۸۷۳
موضوع : ایران -- تاریخ -- صفویان، ۱۵۰۱ - ۱۷۲۲
موضوع : Iran -- History -- Saffavids, ۱۵۰۱ - ۱۷۲۲
موضوع : ایران -- تاریخ -- سادات، ۱۷۲۲ - ۱۷۹۵
موضوع : Iran -- History -- Samanids, ۸۹۲ - ۹۹۹
- شناسه افزوده : شادمان، مسعود، ۱۳۲۸ -
رده بندی کنگره : VDSR ۳۰۱۲۹۵ ۷ الف۲۵/ر
رده بندی دیویی : ۸۲/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۴۳۲۶۵۵۵

عنوان: از فرات تا هرات: رویکردی به روابط خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر (در قرون سوم و چهارم هجری/ نهم و دهم میلادی)

مؤلفان: دکتر مرتضی اکبری، دکتر مسعود شادمان

ویراستار علمی: دکتر مجید صادقی

ناشر: انتشارات هاوار

سال: ۱۳۹۵

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

تلفن: ۰۹۱۸۸۴۰۶۶۳۰

آدرس ناشر: ایلام - میدان غلامرضا ارکوازی - پلوار نماز

کلیه حقوق این اثر متعلق به مؤلفان می‌باشد

فهرست

مقدمه/۹

فصل اول: جغرافیای تاریخی خراسان و ماوراءالنهر در قرون سوم و چهارم

هجری قمری ۱۱

فصل دوم: اوضاع سیاسی خراسان و ماوراءالنهر در عصر خلافت عباسی (در

قرون سوم و چهارم هجری) ۴۱

فصل سوم: روابط متقابل سیاسی خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و

ماوراءالنهر (در قرون سوم و چهارم هجری) ۷۹

فصل چهارم: روابط متقابل اقتصادی و تجاری خلافت عباسی با خراسان و

ماوراءالنهر (در قرون سوم و چهارم هجری) ۱۳۷

فصل پنجم: روابط علمی، فرهنگی و سنها با خلافت عباسی با حکومت‌های

خراسان و ماوراءالنهر (در قرون سوم و چهارم هجری قمری) ۱۷۵

پیوست‌ها ۲۱۳

منابع و مأخذ ۲۲۱

مقدمه

قرن‌های سوم و چهارم هجری (نهم و دهم میلادی) را می‌توان نقطه به ثمر نشستن بسیاری از حرکت‌های سیاسی، علمی و فرهنگی جامعه شرقی سرزمین‌های اسلامی دانست. به گونه‌ای که هم در بعد سیاسی، استقلال نسبی برای حکومت‌های ایرانی حاصل شد و هم در بعد علمی و فرهنگی به نقطه بایسته م شایسته‌ای رسیدند. در این میان سهم دو منطقه خراسان و ماوراءالنهر به حق پررنگ‌تر و ممتازتر از دیگر مناطق ایران بود. در حقیقت خراسان را می‌توان «سرزمین نجات» ایران نامید. چه آن هنگام که اسکندر بر ایران تاخت و چه پس از هجوم اعراب و از دست رفتن استقلال همه‌جانبه ایرانیان و حتی پس از غارت افغان‌ها، خراسان و مردانش بودند که دست به کار نجات سیاسی و

فرهنگی ایران شدند. خراسان بزرگ یا همان منطقه‌ای که امروز شامل استان‌های سیستان، خراسان، گلستان، مازندران، گیلان و گنبدکاوین و گسترده ترکمنستان می‌شود، به همراه سرزمین‌های تاریخی فرارود یا همان ماوراءالنهر نه تنها در بعد سیاسی که از جنبه علمی فرهنگ و ادبی، بیشترین کارکرد را در عملی نمودن این مهم به عهده داشته‌اند. گفتنی است به‌دولاً در سده‌های پیش از هجوم مغولان حرکت‌های تجددخواهی ایرانیان از خراسان و ماوراءالنهر آغاز می‌شد و در جایی در مرکز ایران یا همان عراق عجم - به طر خاص شهرهای اصفهان و ری - به بار می‌نشست. البته در دوره‌های پس از مغولان این کارکرد خراسان بیشتر به ایالت آذربایجان انتقال یافت. مع الوصف با توجه به این ویژگی می‌توان ادعا کرد که اگرچه خراسان پایه‌گذار استقلال سیاسی مجدد ایران بود، اما ماوراءالنهر این امر مهم را در حوزه‌ی علمی - ادبی و فرهنگی عهده‌دار شد.

می‌دانیم که ماوراءالنهر در زمان امپراطوری باستانی ساسانیان جزوی از ایرانشهر نبود و در حوزه‌ی ایران قرار می‌گرفت، اما بازی جالب تاریخ آن‌که احیای علمی و فرهنگی ایران پس از اسلام در همین شهرهای ماوراءالنهر و به صورت خاص در بخارا و سمرقند روی داد. البته در این میان نباید از نقش بی‌بدیل شهرهای مهم و کرسی‌های چهارگانه‌ی خراسان یعنی نیشابور، مرو، بلخ و هرات نیز غافل شد. به هر روی این کتاب بر آن است تا با تأکید بر نقش این دو سرزمین مهم در میان سرزمین‌های خلافت عباسی، به تأثیر و تأثرهای میان آن‌ها و عباسیان بپردازد. چنین تأییدی در حوزه‌های سه‌گانه‌ی سیاسی، اقتصادی و علمی - فرهنگی بررسی شده است. این کتاب در پنج فصل مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. از این رو در فصل اول حواشی تاریخی خراسان و ماوراءالنهر مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل دوم و اوضاع سیاسی خراسان و ماوراءالنهر در عصر خلافت عباسی در قرون سوم و چهارم هجری پرداخته شده است. در فصل سوم روابط متقابل سیاسی خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر در قرون سوم و چهارم هجری تجزیه و تحلیل شده است. فصل چهارم به روابط متقابل اقتصادی و تجاری خلافت عباسی با خراسان و ماوراءالنهر در قرون سوم و چهارم هجری اختصاص یافته و در نهایت فصل پنجم به روابط علمی، فرهنگی و شهرسازی خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر در قرون سوم و چهارم هجری قمری می‌پردازد.

دکتر مرتضی اکبری عضو هیئت علمی دانشگاه ایلام

دکتر مسعود شادمان

۱۳۹۵/۲/۲۰ ه.ش ۲۲ آوریل ۲۰۱۶ میلادی ایلام